

2005. X. szám

október

Programjaink:

V. Ifjúsági Fórum – A Magyar Űrkutatási Iroda és a Magyar Asztronautikai Társaság szervezésében
2005. november 21-én délelőtt az Informatikai és Hírközlési Minisztérium épületében.
Jelentkezni november 18-ig **dr. Both elődnél**, a MŰI igazgatójánál lehet a both@hso.hu drótposta-címen.

—

A TIT József Attila Szabadegyeteme előadás- és beszélgetés-sorozatáról előző Körlevelünk mellékletében részletes információkat adtunk, ezért most csak a legszükségesebbekre szorítkozunk:

2005. november 11. Második beszélgetés: az emberiség és a Naprendszer kapcsolata a jövőben (élet keresése, kozmikus környezetvédelem, űrvárosok, terraformáció)

2005. november 25. Harmadik beszélgetés: SETI és üzenetküldés Földön kívüli civilizációknak (Drake-formula, aktív és passzív SETI, a kapcsolatfelvétel várható hatásai)

2005. december 9. Negyedik beszélgetés: a távolabbi jövő perspektívái (Fermi-paradoxon, időkapszulák, Galaktikus Klub)

A programok 18 órakor kezdődnek a Kossuth Klubban (Budapest, VIII. Múzeum u. 7.)

– 1 % –

Örömmel tájékoztatjuk kedves Tagtársainkat, hogy az adó 1 százalékának felajánlásából idén

687 424.- Ft

gyűlt össze, amelyet az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal már át is utalt a számlánkra! Köszönjük a felajánlást – amelyet az ifjúságot érintő rendezvényeink költségeinek fedezésére kívánunk elkölteni –, és reméljük, hogy továbbra is támogatják Társaságunkat!

– 0 –

Pályázati hírek:

A *Nemzeti Civil Alaphoz* benyújtott működési pályázatunkat elfogadták, bár a megítélt összeg az igényelnél és a szükségleteinknél kisebb. A szerződést aláírva visszaküldtük. Várható, hogy a támogatás egy részét még ebben az évben kifizetik.

&

A Magyar Űrkutatási Iroda közreműködésével az Informatikai és Hírközlési Minisztériumban meghirdetett pályázatunk első részidejéről a beszámolóinkat összeállítottuk, és átadtuk az illetékeseknek elbírálásra. Remélhetően még ebben az évben megkapjuk az erre a terminusra szánt részösszeget!

≈ ☺ ≈

Meghirdetjük a 2006-ik esztendő **ifjúsági esszépályázatát** és a **magyar ifjúsági úrtábort**, amelyek részletei a Körlevelünk mellékletében találhatóak.

Az Ellenőrző Bizottsági jelentése

I.

Társaságunk Alapszabálya szerint feladatunk a tudományos és technikai haladás előmozdítása, az úrkutatással kapcsolatos területeken dolgozó szakemberek összefogása, tudományos és gyakorlati (alkalmazó) képzettségük emelése, a világűr békés célú felhasználásának társadalmi úton történő elősegítése. Az Alapokmány ennek megfelelően határozza meg az e feladatok megvalósítását szolgáló konkrét célokat és azok eszközeit.

Mindezek közül az 1997. évi CLVI. törvény értelmében közhasznú tevékenységként a következőket emeli ki:

- tudományos tevékenység;
- oktatás, nevelés, képességfejlesztés, tehetségkutatás, ismeretterjesztés;
- kulturális örökség megóvása, tudománytörténet.

Az Ellenőrző Bizottság feladata a Társaságnak az Alapszabályához igazodó működésének ellenőrzése, amiből következik a közhasznúság teljesülésének vizsgálata is.

Az Alapszabályhoz igazodó működés figyelemmel kísérését az Ellenőrző Bizottság az Elnökségben és az Intéző Bizottságban biztosított képvisellete tette lehetővé. Ennek megfelelően az Ellenőrző Bizottság megállapíthatja, hogy a Társaság a tevékenységét e jelentési időszakban Alapszabályához mindenben alkalmazkodva folytatta.

A főtitkári beszámolóban foglalt rendezvények közvetlenül vagy közvetve az Alapszabályban foglalt célokat szolgálták, ezen túlmenően a közhasznúsági beszámolóban kiemelt tevékenységek a Törvényben körvonalazott, az Alapszabályban részletezett közhasznú tevékenységnek megfelelnek.

Mindez vonatkozik a Működési Szabályzat szerint az Ellenőrző Bizottság hatáskörébe tartozó szakosztályi munkára is. Ezek egyenkénti vizsgálata a szakosztályok közt gyakorlatilag megvalósult együttműködéshez képest nem látszott szükségesnek.

II.

A Gazdasági Bizottság jelentésével kapcsolatban az alábbiak voltak megállapíthatók:

- a mérleg és eredménykimutatás eredeti bizonylatokkal, okmányokkal és leltárakkal megfelelően alá van támasztva;
- a leltárak a valóságot tükrözik;
- az alapbizonylatok formai és tartalmi szempontból megfelelnek az előírásoknak;
- a személyi kifizetések – ideértve az adó- és járulék-levonásokat – megfelelően dokumentáltak;
- a közhasznúsági jelentésben foglalt cél szerinti juttatások és támogatások felhasználása megtörtént.

Az Ellenőrző Bizottság mindezek alapján a közhasznúsági jelentésben és a Gazdasági Bizottság jelentésében foglaltakat valósnak ítéli, és elfogadni javasolja.

Budapest, 2005. június 2.

Dr. Gál Gyula sk., az Ellenőrző Bizottság elnöke

Az Űrnapon történt

Október 18-án – a korábban már elküldött meghívóban jelzett programmal – sikeresen lezajlott az idei Űrnap. Akik nem tudtak elmenni, azok számára röviden összefoglaljuk az eseményeket. A megnyitóra reggel 9 után került sor a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem dísztermében, amely majdnem megtelt az űrkutatásban dolgozó szakemberekkel és az érdeklődőkkel. A 9 órakor kezdődő rendezvény levezető elnöke **Almár Iván csillagász**, az *Űrkutatási Tudományos Tanács elnöke* volt.

Molnár Károly rektor köszöntője után **Kovács Kálmán**, az űrkutatásért is felelős *informatikai és hírközlési miniszter* nyitotta meg a konferenciát. Bejelentette többek között, hogy a kormányzati takarékoság jegyében a magyar űrkutatás szervezete kissé átalakul: a Magyar Űrkutatási Iroda (MŰI) – önállósága megtartása mellett – betagozódik a minisztérium szervezetébe, főosztályi szinten. A remények szerint a kutatási programokat támogató pályázati összegek nem, csak az adminisztrációs költségek csökkennek. Fontos bejelentés volt, hogy kormányzati szinten foglalkoznak Magyarország ESA csatlakozásának előkészítésével. Erre legkorábban 2009-ben kerülhet sor, hiszen 2008-ban jár le az Európai Űrügynökséggel jelenleg érvényben levő együttműködési szerződés (PECS).

A miniszteri megnyitó után a díjak, kitüntetések átadása következett. Először *Nagy Krisztián* és *Tálas András* vehette át Kovács Kálmán miniszter úrtól és Both Előd MŰI-igazgatótól jutalmukat, egy-egy Neumann Jánosról szóló könyvet és Farkas Bertalan repülésének 25. évfordulójára kiadott bélyeget, a MANT által készített emléklappal, elsónapos bélyegzővel. Ezután a MŰI igazgatója átadta a **Magyar Űrkutatásért elismerő oklevelet** a KFKI AEKI Sugárvédelmi Kutatócsoportja azon technikai munkatársainak, akik a ESA Roszkoszmosz együttműködésével készített Foton–M2 műhold fedélzetén a világűrbe vitt BIOPAN–5 nevű műszer-csomag magyar kísérleteinek elkészítésében részt vettek: *Detréné Németh Ingeborgnak, Dudás Beátának, Szabó Juliannának* és *Csikós Józsefnek*. Utána a MANT kitüntetettjei következtek: a **MANT tiszteleti tagjának választotta dr. Bencze Pált**, a Föld kozmikus környezete, elsősorban az ionosféra és az űridőjárás területén fél évszázadon keresztül végzett eredményes kutatómunkája és széles körű egyetemi oktató tevékenysége elismeréséül. *Dr. Pozsgai Attila ny. orvos-ezredes, a Kecskeméti Repülőkörház ny. főigazgatója* az űrélettan területén több évtizeden át végzett eredményes kutató és kutatásirányító munkájáért **Fonó Albert-díjat**, *dr. Frey Sándor, a FÖMI Kozmikus Geodéziai Observatórium munkatársa*, a MANT főtitkárhelyettese, eredményes szakmai és az űrkutatás eredményeit népszerűsítő munkájáért, valamint a MANT esszé-pályázatok bírálatában sok éves aktív közreműködéséért **Nagy Ernő-díjat** kapott. *Csengeri Timea, Endrédi Dávid Gábor, Horváth Márk, Sándor Ferenc és Várhelyi Zsolt* „**A Magyar Asztronautikai Társaságért**” **Oklevelet** kapott az IAA konferencia technikai lebonyolításában, az Árkád Üzletközpont űrkutatási kiállításán, valamint az Űrtábor szervezésében és lebonyolításában való aktív közreműködéséért, *Bardi Béla, Gyulaháza polgármestere* pedig az űrtábor helyszínének rendelkezésre bocsátásáért. Nagy Krisztián és Tálas András esszéíró munkáját a MANT oklevéllel díjazta. Gratulálunk mindnyájuknak!

Ez után következtek az előadások: **Both Elődnek**, a *MŰI igazgatójának* az előadásában hangzott el az, hogy a PECS keretében jól működnek az ESA-programokba bekapcsolódó magyarországi kutatócsoportok. Eddig sikerült pályázatokon kutatási megbízásként visszakapnunk az évente befizetett mintegy 250 millió Ft-os hozzájárulást. A hagyományoknak megfelelően Both Előd összefoglalta az elmúlt egy év legfontosabb hazai űrkutatási témájú eseményeit. Előtte részletesen szólt arról, hogy az űrkutatás – elsősorban a távérzékelés – világszerte mennyire fontos szerepet játszik a katasztrófák (földrengések, árvizek, erdőtüzek stb.) nyomán keletkező károk elhárításában.

Az Űrnap idei külföldi vendéglőadója **Helmut Lammer**, a *grazi Űrkutatási Intézet munkatársa* volt. Időszerű és sokakat izgató témáról, az asztrobiológiáról beszélt. Bemutatta egyrészt a Naprendszer bolygóival, másrészt az exobolygókkal kapcsolatos kutatások állását. Felvázolta azokat a kérdéseket, amelyeknek megoldásához a közeljövőben számos űrszondát és mesterséges holdat állítanak pályára. Ilyenek a Merkúr (BepiColombo), a Vénusz (Venus Express) és a Mars (Mars Express és a többiek) kutatására indított vagy indítandó szondák, illetve a Nap közvetlen galaktikus környezetében levő csillagok körüli kőzetbolygók kimutatására alkalmas űrcsillagászati holdak (COROT, Terrestrial Planet Finder, Space Interferometry Mission, Gaia stb.).

Az Űrnap társszervezőjét, a *Magyar Asztronautikai Társaságot (MANT)* **Kelemen János főtitkár** képviselte, aki előadásában szólt az ismeretterjesztés fontosságáról, és bemutatta a MANT ezirányú tevékenységét. Hivatalosan is meghirdette a 2006-os diákpályázatot és az Ifjúsági Űrtábort. A szünetben poszterkiállítást tekinthettek meg a résztvevők.

A második „felvonást” **Csornai Gábor**, a *Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) Távérzékelési Központjának vezetője* kezdte. A téma – a parlagfű-fertőzöttség becslése űrfelvételekkel – egyszerre aktuális és érdekes. Az előadó elmagyarázta az ettől az évtől hatályos új parlagfű-ellenes jogszabályok lényegét, a fertőzött külterületi táblák felderítésének módját, a hatósági eljárás, a kényszerkaszálás és a bírságolás menetét. Az új, nemzetközileg is egyedülálló rendszer egyik alapja az űrfelvételek elemzése. Az eljárás korántsem egyszerű: a parlagfű növény által visszavert sugárzás a „zajsztint” közelében detektálható. A FÖMI-ben az elmúlt évtizedekben felhalmozódott mezőgazdasági távérzékelési tapasztalat alapján azonban sikerült kidolgozni egy olyan módszert, amellyel a parlagfű-borítottság oroszlátrészét adó nagykiterjedésű mezőgazdasági táblák azonosíthatók, irányítva ezzel a helyszíni ellenőrzésben dolgozó szakemberek munkáját.

A következő előadó **Pálfalvi József**, a *KFKI Atomenergia Kutatóintézetének munkatársa* volt. Az általa vezetett kutatócsoport idén kísérleteket juttatott fel a Foton–M2 mesterséges holdra. A kozmikus sugárbiológiai mérések kiértékelése megkezdődött, és néhány előzetes eredmény is van már. Mindenesetre az általuk kifejlesztett detektorok jól vizsgáztak, aminek jele, hogy a csoport újabb űrbeli és magaslégköri kísérletekben való részvételre kapott felkérést.

Nagy Elemér orvos előadásának címe „Híd az űrbetegség és az egyes földi betegségek között” volt. Ez a bizonyos híd pedig nem más, mint az ágyynyugalomban végzett vizsgálatok. Rövid történeti bevezető után az előadó ismertette a módszert: a súlytalanság állapotának legtöbb hatása az emberi szervezetre szimulálható a fej irányban enyhén megdőntött ágyban való fekvéssel. Megtudtuk, hogy milyen rendellenességek léphetnek fel ilyenkor, és hogy az ilyen orvosi kutatások nem csak a hosszú űrutazások előkészítéséhez fontosak, de bizonyos betegségek gyógyításához is hozzásegíthetnek. (Hasonló hosszú távú vizsgálatokat épp most is végeznek a franciaországi Toulouse-ban, amelyekre annak idején mi is segítettünk önként jelentkezőket toborozni.)

Az utolsó előadó **Timár Gábor (ELTE Geofizikai Tanszék Űrkutató Csoport)** volt. **Kern Anikóval** közösen ők látnak el bennünket rendszeresen érdekes hazai és „környékbeli” vonatkozású műholdfelvételekkel – és persze a hozzájuk kapcsolódó szakszerű magyarázatokkal. Ezek a képek az ELTE lágymányosi épületének tetején felállított vevőberendezés révén kerülnek hozzájuk. A szép képek és a lelkesedés mostanra egy kisebb ismeretterjesztő „misszióvá” nőtte ki magát: az Űrvilág mellett az Origo, a National Geographic Magyarország és a kolozsvári Transindex portálon is rendszeresen jelentkeznek látványos képekkel.

A visszajelzések alapján is kijelenthetjük, az egyik legsikeresebb Űrnap konferenciára került az idén sor!

(Frey Sándor és Horvai Ferenc összeállítása – további részletek: www.hso.hu; valamint www.urvilag.hu)